

socialmedicinsk tidskrift

sextioförsta årgången häfte nr 8-9 1984

Sturegatan 4, Sundbyberg. Tfn 08/98 40 44

Postadress: 172 83 Sundbyberg

Postgiro 1179-1

Allmän redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare

Ann Appelgren, red. sekr.,

Elisabeth Natt och Dag, expedition

Redaktionsutskott:

Erik Allander, professor i socialmedicin, Huddinge

Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping

Arne Borg, socialdirektör, Stockholm

Lars-Olov Bygren, professor i socialmedicin, Umeå

Axel Gisslén, kommunalråd, Örebro

Gunnar Grimby, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg

Gunnar Häggberg, socialchef, Falun

Olle Höök, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg

Sven-Olof Isacsson, professor i socialmedicin, Lund

Bengt Lindegård, professor i socialmedicin, Göteborg

Ivan Magnusson, socialdirektör, Uppsala

Bengt Scherstén, professor i allmänmedicin, Lund

Leif Svanström, professor i socialmedicin, Stockholm

Gösta Tibblin, professor i allmänmedicin, Uppsala

Ulf Wester, socialchef, Sollentuna

Villy Wiklund, socialchef, Östersund

Forskning om omvårdnad

Vad händer inom svensk omvårdnadsforskning? Det är knappt mer än sex år sedan den första omvårdnadsforskaren disputerade i Sverige. Sedan dess har utvecklingen gått mycket snabbt. Under den senaste treårsperioden har mer än hundra nya doktorander med denna inriktning registrerats vid våra svenska universitet. I detta dubbelnummer av Socialmedicinsk tidskrift har några artiklar samlats under det gemensamma temat Forskning om omvårdnad.

Enligt ett ofta citerat WHO-dokument kan forskningen inom omvårdnadsområdet (nursing care) indelas i tre huvudområden: forskning om patientens omvårdnad, om vårdadministration och om vårdutbildning. Var ligger tyngdpunkten i den svenska omvårdnadsforskningen?

Det som kännetecknar den svenska utvecklingen är att man från början har haft en stark inriktning mot den direkta patientomvårdnaden. Samtidigt är forskningen inom området splittrad på vitt skilda problem och olika forskningsansatser.

Den amerikanska omvårdnadsforskningen, vilken inleddes på 1930-talet, ägnade sig i början åt vårdprocedur-frågor. Detta ledde bl a till

utarbetande av metodböcker för omvårdnadsarbetet. (Med viss fördröjning kom metodboksiden också till den svenska sjukvården.) Under intrycket av 1940-talets personalknapphet övergick man i USA till bemaningsstudier och utredningar rörande sjuksköterskornas yrkesfunktion. Under 1950-talet då de forskarstuderande inom området fortfarande utgick från psykologiska och pedagogiska institutioner, kom en serie studier utifrån rollteoretiska perspektiv och man sysslade framför allt med avgränsningen av nursing research mot andra vetenskaper. På 1960-talet dominerade vårdprocessen forskningsintresset. Under 1970-talet nådde man slutligen fram till de mer patientnära frågeställningarna. Vid det laget hade särskilda forskningsinstitutioner inom nursing etablerats i USA.

Även i Sverige är omvårdnadsforskningen självfallet beroende av den aktuella samhällssituationen och de kunskapstraditioner ur vilka den hämtar sin inspiration, men den har också kunnat dra nytta av erfarenheterna i andra länder och har därför ett bättre utgångsläge.

De exempel på pågående forskning som ges i denna tidskrift utgör inte något representativt urval av allt som händer inom området ens i vårt eget land. Ambitionen har varit att ge några olika prov på vad som finns just nu. Artiklarna uppvisar en stor variation vad gäller teoretiska utgångspunkter, valet av problem och vetenskaplig metod.

Materialet skulle kunna grupperas efter olika indelningsgrunder. Några studier är inriktade på patienter, andra på patienters anhöriga eller på vårdpersonalen. Flera studier rör vården av de äldre, men det finns också exempel på studier rörande omvårdnaden av vuxna i allmänhet och av barn. I en del artiklar är patientomvårdnaden det centrala intresset, under det att andra handlar om vårdutbildning eller om vårdadministrativa frågor. Några studier är inriktade på förhållanden i primärvården och andra på vården på sjukhus. Flera artiklar fokuseras på forskningsmetodiska frågor. En angelägen uppgift är till exempel att utveckla mätinstrument som gör det möjligt att på ett adekvat sätt bedöma patienters funktioner och vårdbehov. Andra författare har mer ägnat sig åt det vetenskapsteoretiska perspektivet: Vad handlar omvårdnad om?

De etiska frågorna är centrala för omvårdnadsforskningen liksom för vårdverksamheten som sådan. Genom att studera omvårdnaden som den är kanhända det blir möjligt att nå närmare vad den *borde vara*. Omvårdnadsforskningens syfte är att bygga upp kunskap om omvårdnad, en kunskap som bara kan komma till nytta om den växer fram i nära samspel med vårdverkligheten. Därför angår omvårdnadsforskningen alla: patienten och hans närmaste, vårdpersonal av alla typer och beslutsfattare på olika nivåer.

En del av den kunskap som växer fram genererar nya frågor som i sin tur behöver lösas. Allteftersom kunskapsspiralen växer blir förhoppningsvis frågorna allt mer underbyggda och preciserade. De blir därmed också mer ägnade att vägleda den fortsatta utvecklingen inom omvårdnad och forskning.

Alice Hermansson

Gästredaktör för detta nummer är Alice Hermansson, leg sjuksköterska och fil kand. Hon är forskningsassistent vid Program för omvårdnadsforskning, Uppsala universitet.